

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדַּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ חיי שרה תשפ"ב

פשט ודרש, ומי היה הפן איש חי זצ"ל?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל יארץ חמדה

(מתוך הספר "צפנת שמואל – מלכות דוד", שיצא לאור בקרוב, בע"ה)

ה"בן איש חי" - הרב יוסף חיים - פוסק חשוב ומשפיע ביותר בדורות האחרונים, חי בבגדד ועלה לישיבה של מעלה בייג באלול ה'תרס"ט (1909). שמות ספריו לקוחים מהפסוקים בספר שמואל ב', המתארים את גבורותיו של בניהו בן יהוידע: "וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדֵעַ בֶּן אִישׁ (חי - קרי) חָיִל רַב פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאֵב וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג: וְהוּא הִכָּה אֶת אִישׁ מְצָרִי (אשר-כתיב) אִישׁ מְרָאָה וַיְכַד הַמְצָרִי חֲנִית וַיִּרְד אֵלָיו בְּשֶׁבֶט וַיַּגְדֵּל אֶת חֲנִית מִיַּד הַמְצָרִי וַיִּהְרַגְהוּ בְּחִנְיָתוֹ: אֲלֵה עֲשֵׂה בְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדֵעַ וְלוֹ שֵׁם בְּשֵׁלֶשֶׁה הַגְּבָרִים" (כ"ג כ - כב).

בניהו בן יהוידע היה האיש שהוציא לפועל את צוואתו של דוד המלך, ונזכר גם בהפטרת פרשת חיי שרה כמי שתמך בשלמה בן בת שבע, יחד עם נתן הנביא.

נבאר את כינויו ונדגיש את ההבדל בין הראשונים, שנקטו בדרך הפשט, לאלה שצעדו בדרך הדרש, אלו ואלו דברי אלקים חיים. כשבחר הפוסק רבי יוסף חיים את שמות ספריו, בוודאי העדיף את דרך הדרש.

* **בֶּן אִישׁ חָיִל** - יונתן תירגם פעמים רבות כמנהגו, את הביטוי על דרך הדרש: "וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדֵעַ בֶּן גִּבּוֹר דְּחָיִל חֲטָאִין", על מעלתו הרוחנית של בניהו שהיה איש ירא חטא. בדרך זו הוסיף גם האברבנאל "ומה שכתוב 'חי' דרשו בו שהיה צדיק גמור וצדיקים אפילו במיתתם קרואים חיים לעומתם, ר"י קרא (ובעקבותיו רלב"ג פירש: "'חי' כתיב ו'חיל' קרי, ופתרונו: אדם איש חיל", כלומר, שהפסוק עוסק בגבורתו הפיזית של בניהו).

* **רַב פְּעָלִים** - יונתן תירגם (ובעקבותיו רד"ק) ופירש, בעל פעלים ומעשים (טובים-צדיק). לעומתו ר"י קרא פירש (ובעקבותיו רלב"ג): "שפעל ועשה גבורות הרבה, שמן הגיבורים שמספר גבורתם למעלה מכל אחד ואחד, לא סיפר מהם כי אם גבורה אחת, ומזה מספר הכתוב ארבעה".

* **מְקַבְּצָאֵל** - ר"י קרא פירש על דרך הפשט: "שם עירו: קבצאל, (עיינו יהושע טו, כא)". חז"ל דרשו ש"רבה פעלים וקבץ לתורה" (ברכות יח, ע"א).

* **הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאֵב** - יונתן תירגם: "הוא קטל ית תרין רבְרָבִי מוֹאֵב". כלומר, הוא הרג שני גיבורים-מנהיגים של ממלכת מואב. ר"י קרא הוסיף על דרך הפשט: "פתרונו: הוא הִכָּה שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאֵב, כי 'ארמוני' יליץ בלשון הקדש בשלש לשונות: היכל וארמון ואַרְאֵל, ופתרונו: הכה את האנשים שבהם". קרוב לזה ביאר רלב"ג: "הנה המגדל החזק יקרא 'אריאל'. והרצון בו שהוא הכה אנשי המגדלים החזקים ההם שהיו במואב. והמלה מורכבת מ'ארי' ומ'איל', וענינו ארי תקיף כי הארי הוא רב הגבורה, ואפשר גם כן שהיה בהם צורת אריה להורות על התוקף והחוזק". לעומתם רש"י הביא על דרך הדרש: "ורבותינו אמרו 'שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני' (ברכות יח, ע"ב)". דבריו מבוססים על הפסוק בישיעיהו (כט, א): "הוֹי אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל קְרִיַת תְּנֶה דָּוִד...", ודברי המשנה (מידות ד, ז): "וההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו ודומה לארי שנאמר (ישעיהו כט, א) 'הוֹי אֲרִיאֵל ... קְרִיַת תְּנֶה דָּוִד', מה הארי צר מאחריו ורחב מלפניו אף ההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו".

* **וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג** - הראשונים כולם פירשו ביטוי זה על דרך הפשט. יונתן תירגם מילולית, ר"י קרא פירש: "בעת שיעצים הקור, שאין גיבור אחר יכול ליכנס בו מפני הקרה, וזה ירד לתוכו והכהו". רד"ק הוסיף: "אמרו, כי האריה ביום צנה ושלג נוספת גבורתו". רלב"ג (ואברבנאל בעקבותיו) ביאר: "אמר ביום השלג להורות על רוב גבורתו, שעם היות לחו (של בניהו) אז חלוש מצד תגבורת הקור, והיה ג"כ בְּתוֹךְ הַבָּאָר, ששם ישלוט הקור יותר לקרירות המקום ההוא, ולא היו לו ולאריה מנוס שלא ישחית האחד את האחר, עם כל זה ירד בניהו בן יהוידע הכהן הגדול, ולא ירא שיזיקהו הארי בירידתו שם, והכה הָאָרִי לרוב גבורתו".

* **וְהוּא הִכָּה אֶת אִישׁ מְצָרִי אִישׁ מְרָאָה** - יונתן תירגם מילולית על דרך הפשט ור"י קרא הוסיף: "מראהו כגיבור". הרד"ק ביאר: "לפי הכתיב) 'אשר מראה' כתוב, רוצה לומר: 'איש מְצָרִי אשר היה לו מראה גדול'. ולפי (ה) קרי איש מְרָאָה - כמשמעו. ובדברי הימים 'איש מְדָה' והענין אחד. כי 'איש מְדָה' רוצה לומר מדה גדולה, כמו 'אֲנָשֵׁי מְדוֹת' (בדברי המרגלים, במדבר יג, לב) ואִישׁ מְרָאָה רוצה לומר: בעל פרצוף גדול". הוסיף המיוחס לרש"י: "אִישׁ מְדָה - (להבדילו מ) שאר בני אדם (שאותם) אין צריך למדוד, כי אם מאומד יכול לידע".

הבאנו בדברינו דוגמא ליחס בין הפשט והדרש, המשלימים זה את זה. פעילותו ההלכתית בעולם הפשט, של הרב יוסף חיים זצ"ל, מקבלת גם משמעות נוספת על ידי בחירת שמות ספריו, על פי משמעותם בדרש. הבה נתפלל כי עולמנו הרוחני יהיה עשיר הן מבחינת הבנת הפשט והן מבחינת משמעות הדרש.

לע"י מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב. י' בתמוז תשע"ד	לע"י הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	לע"י הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	לע"י מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	לע"י מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
לע"י מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	לע"י הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	לע"י ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"י הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	לע"י הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"י גבי מרים שטרן ה' באב תשע"ט	לע"י ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	לע"י ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	לע"י נועה רבקה בת מלכה בריכה ומשה	לע"י נועה רבקה בת מלכה בריכה ומשה
לע"י הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	לע"י ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	לע"י ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	לע"י יחזקאל וגבי חנה צדיק י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	לע"י יחזקאל וגבי חנה צדיק י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א
	לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

תביעה כנגד משרד שידוכים

'ארץ חמדה גזית' רמת גן / אדר תשפ"א / תיק מס' 80111

דיין: הרב אהרן כ"ץ

המקרה בקצרה:

התובעת שהיא אלמנה, פנתה לנתבעת המפעילה משרד שידוכים בבקשה למצוא שידוך עבור בנה. התובעת רשמה את בנה לשירותי השידוכים של הנתבעת, ולאחר מכן מנהל הנתבעת הציע לתובעת להירשם בעצמה לשירותי החברה, התובעת חתמה על שני חוזים עם הנתבעת ושילמה דמי רישום בסך כמה אלפי שקלים. הבן קיבל שש הצעות שידוכים שרק אחת מהן הגיעה לפגישה. התובעת נסעה לארה"ב וכשחזרה קיבלה הצעה אחת שלא היתה מתאימה מבחינת הגיל. התובעת דורשת את כל מה ששילמה לנתבעת כיוון שלטענתה לא קיבלה על כך תמורה. הנתבעת השיבה כי התובעת קיבלה שירות מיטיבי, כמו כן, בחוזה של הנתבעת כתוב כי דמי הרישום לא יוחזרו בשום מצב והתובעת חתמה עליו מרצונה החופשי.

פסק הדין:

הנתבעת חייבת להציע לבן של התובעת עוד הצעות במשך תשעה חודשים, הסכום ששולם עבור התובעת עצמה, יוחזר למעט 2,000 ₪ מתוך הסכום ששישארו אצל הנתבעת.

נימוקים בקצרה:

א. מעמד הסעיף הקובע שדמי ההרשמה לא יוחזרו

בחוזה שבין הצדדים ישנו סעיף הקובע כי לא יוחזרו דמי ההרשמה בכל מצב. בפס"ד [73064](#) בית הדין עסק בכך, וכתב שסעיף זה אינו תקף באופן מלא, וודאי שהנתבעת חייבת לתת שירות לתובעת בתמורה לתשלום, אך היא אינה מחויבת להגיע לתוצאה מסוימת. ללא פרשנות זו סעיף זה יהיה בגדר סעיף מקפח בחוזה אחיד, שאיננו תקף על פי החוק, ובמקרה זה גם אינו תקף לפי ההלכה.

ב. האם היתה כפייה של התובעת לחתימה על החוזה?

התובעת טענה כי מנהל הנתבעת כפה אותה לחתום על החוזה, וכן שהיא לא קראה את החוזה בטרם חתמה עליו. בית הדין קבע כי אמנם מנהל הנתבעת שכנע את התובעת לחתום על החוזים, אך לא ניתן לקרוא לכך כפייה. בנוסף טענה של אשה משכילה שלא קראה את חוזה בן עמוד אחד שחתמה עליו אינה מתקבלת.

ג. האם השירות שקיבלה התובעת היה סביר?

התובעת סיפרה בבית הדין שהיו הצעות שידוכים לבן לפני פרוץ הקורונה. לכן בית הדין דחה את הטענה שהנתבעת לא סיפקה את השירות לבן של התובעת. הנתבעת הציעה לתת שירות לבן במשך תשעה חודשים נוספים, ובית הדין קיבל את ההצעה, במידה והתובעת לא תהיה מרוצה מהשירות, היא תוכל לתבוע את הנתבעת שוב. בניגוד לבן, התובעת עצמה לא קיבלה אפילו הצעה רלוונטית אחת, אלא כמה הצעות לא רלוונטיות. בית הדין קבע כי לאור זאת על הנתבעת להשיב את דמי הרישום ששולמו עבור התובעת פרט ל-2,000 ₪ ששישארו אצל הנתבעת עבור המאמץ שעשתה. בית הדין איפשר לצדדים לפנות אליו במקרה של מחלוקת על שיעור הסכום שיש להשיב.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

מסרן הכתוב לחכמים¹

בתורה מוזכרות רק ארבע מלאכות האסורות בשמיטה: זריעה, זמירה, קצירה ובצירה. לעומת זאת בהלכות שבת זמירה אינה זוכה להיות אב מלאכה בפני עצמה, אלא היא תולדה של מלאכת זורע, הכוללת את כל מלאכות הטיפול בגידול מן הצומח. כך גם הבצירה היא מוגדרת כתולדה של הקצירה.

למדנו בעבר שמתוך כך שהתורה טרחה לכתוב את המלאכות בצורה מפורשת, חז"ל (מועד קטן דף ג' ע"א) מסיקים שהתורה אסרה את המלאכות הללו בלבד. יתר מלאכות הקרקע אסורות מדרבנן בלבד. **למדנו** שיש נפקא מינות הלכתיות מכך שיתר המלאכות אסורות רק מדרבנן.

הזכרנו שחלק מן האחרונים מסבירים שישנה הבחנה בין פעולה בודדת, האסורה מדרבנן בלבד, ובין מכלול של פעילות חקלאית, שעשויה להיחשב כאיסור תורה. הפעם אבקש להציע כיוון מעט שונה.

"והשביעית תשמטנה ונטשתה" (שמות פרק כ"ג י"א). רש"י מפרש "תשמטנה" – מעבודה גמורה, כחרישה וזריעה, "ונטשתה" – מזיבול וניכוש, שאלו עבודות שאינן 'גמורות'. לכאורה הכוונה היא ש"תשמטנה" מתייחס למלאכות האסורות מדאורייתא, "ונטשתה" מתייחס למלאכות האסורות מדרבנן. הרמב"ן מעיר על הפרדוקסליות שבביאורו של רש"י: כיצד התורה מצווה על מלאכות שיהיו אסורות מדרבנן? אך אכן ישנם מספר מקומות בהם התורה מטילה איסור, וגדרי האיסור הם מדרבנן. נביא מספר דוגמאות:

א. מלאכות חול המועד

הרמב"ם בהלכות יום טוב (פרק ז א) כותב שהתורה קראה לחול המועד "מקרא קודש", ולכן ישנן מלאכות האסורות בו. מצד שני, העובר עליהן מקבל מכות מרדות, מפני שהן מדברי סופרים. אך הסופרים לא כתבו בתורה "מקרא קודש". זה לשון התורה! בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תקל א) פוסק ש"חול המועד אסור בקצת מלאכות, ומותר בקצתן". מוסף הרמ"א "לפי צורך העניין שנראה לחכמים להתיר". שוב יש כאן דבר לכאורה משונה – התורה אוסרת לעשות מלאכות בחול המועד, ואילו חז"ל הם אלו שמחליטים מה כלול באיסורי חול המועד ומה לא.

הגמרא במסכת חגיגה (דף יח ע"א) אומרת על מלאכות חול המועד ש"לא מסרן הכתוב אלא לחכמים". נראה שהמשמעות היא זו: התורה אסרה את עשיית המלאכות בחול המועד. אך הותרה את גדרי האיסור בידי חז"ל. בשונה משבת ויום טוב, שם חז"ל מבארים לנו בתורה שבע"פ מה הם האיסורים שאסרה התורה, בחול המועד הקב"ה ציווה את חז"ל שהם ייצרו את המסגרת שתתאים להגדרת "מקרא קודש".

ב. רחצה ביום הכיפורים

מספר קולות מעניינות נאמרו ביחס לרחצה ביום הכיפורים. לדוגמא: המלך והמלכה רוחצים את פניהם, מותר לרוחץ לכלוך. הגאונים מסיקים מכך שאיסור רחצה הוא מדרבנן בלבד, שהרי לא מצאנו שאכילה ושתיה הותרו מסיבות לכאורה כל כך טריוויאליות.

הר"ן מסביר את הדברים אחרת. בביאורו על הרי"ף (מסכת יומא דף א' ע"א) הוא מבאר שאת יתר העינויים (למעט אכילה ושתיה) מסר הכתוב לחכמים. חובת העינוי היא מן התורה, אך גדריו נמסרו לחכמים.

ג. אבלות

האם ישנה חובת אבלות מן התורה? שלוש שיטות מרכזיות נאמרו בכך: הגאונים (המובאים בדברי הרי"ף על ברכות דף ט ע"ב) סבורים ששבעת ימי האבל הם מן התורה. לעומתם בעלי התוספות סוברים שכל חובת האבלות היא מדרבנן בלבד. הם מביאים מספר ראיות, אך נתמקד בשתי הראיות המרכזיות שלהם. ראשית, אין פסוק המצווה, ואפילו רומז באופן מפורש, שיש חובה להתאבל. שנית, כלל הוא ש'ההלכה כדברי המקל באבלי'. כיצד יתכן שאודות גוף הלכות מן התורה ייקבע כלל גורף, שמקלים בכל ספק? מכאן טוענים בעלי התוספות שהלכות אבלות הם בהכרח מדרבנן.

הרי"ף (שם) והרמב"ם חולקים על כך, ואומרים שחובת האבלות ביום המיתה והקבורה היא חובה מן התורה. הרמב"ם (בספר המצוות מצווה ל"ז) מביא את הפסוק שנאמר על הכהנים "לה ייטמא", מכאן שהכהן מצווה להיטמא לקרוביו אחרי פטירתם. הרמב"ם שואל: למה? מדוע שתהיה חובה על הכהן להיטמא לקרוביו? התורה הייתה יכולה לקבוע שהכהן רשאי להיטמא, מפני הקושי הנפשי של הכהן שנדרש להיות מנותק מקבורת קרוביו. אך מדוע שיהיה חייב לעשות זאת?

מכאן לומד הרמב"ם שהתורה רמזה שיש חובה נוספת: להתאבל. התורה מבהירה לכהן שאסור לו להיות מנותק מקבורת קרוביו, ומכאן כולנו למדים שגם לנו אסור להיות מנותקים מקבורת קרובינו. גם אם יש חברה קדישא שמבצעת את הקבורה עצמה, מוטלת עלינו חובה ליטול חלק בכך.

כך הרמב"ם מציע מקור לחובת האבלות, אך אין בכך תשובה לשאלה בסיסית: מהי חובת האבלות? ודאי שעצם ההיטמאות איננה האבלות! אם התורה מצווה על האבלות, מה כלול בציווי זה?

גם כאן התשובה היא שהתורה רמזה במספר מקומות שיש חובת אבלות, אך גדרי האבלות, מה כלול בחובה זו, נותר בידי חז"ל. עליהם הוטל לקבוע כיצד מתאבלים, מה יש לעשות וכיצד יש לנהוג בתקופת האבלות.

בכך הראשונים גם עונים על השאלה השנייה של בעלי התוספות. התורה מסרה לחכמים את החובה והסמכות לקבוע מה כלול בהלכות אבלות, ובכוחם לקבוע שבכל ספק ביחס להלכות אבלות אפשר להקל.

נגענו במספר דוגמאות לכך שהקב"ה מצווה ציווי עקרוני, ומותר את גדרי הדבר בידי חז"ל: הגדרת מלאכות חול המועד; גדרי העינוי ביום הכיפורים; חובות האבלות; והגדרת נטישת הקרקע בשביעית.

הקב"ה מסר לנו את התורה, אך ציווה אותנו להיות חלק פעיל מלימוד, פיתוח ויצירת התורה. כך הקב"ה, דרך התורה, יוצר אפשרות לקשר בינו ובין לומדי התורה. אנו ב"ארץ חמדה" שואפים להיות חוליה נוספת בשרשרת נצח זו, וכך לחזק את השכנת השכינה באמצעות הפצת דבר ה' בעולם.

¹ ע"פ מסכת חגיגה דף יח ע"א "לא מסרן הכתוב אלא לחכמים".

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Netanya, Israel

נתניה, ישראל

אלול תשס"ז

מתג האחראי על נעילת הדלת במקום שיש "אינטרקום", הזזתו בשבת

שאלה

בדלתות כניסה לחדרי מדרגות שיש בהם אינטרקום, יש זיז המנטרל את הצורך בהפעלת מפתח או אינטרקום לפתיחת הדלת.
א. האם מותר להזיז זיז זה בשבת? האם זו פעולה מכנית בלבד, או שהיא גורמת לפתיחה או לסגירה של מעגל חשמלי?
ב. השימוש במפתח לפתיחת הדלת הוא מכני, אך לא ברור אם יש בכך פתיחה או סגירה של מעגל חשמלי.
ג. אם מותר לפתוח במפתח, האם יש חובה להשאיר את הלשונית בחוץ, על מנת שהבא אחרי יוכל להיכנס ללא שימוש באינטרקום, או שבגלל שאין זה "פסיק רישיה" – שהרי גם הוא יכול להשתמש במפתח – אין בעיה שלא להשאיר את הלשונית בחוץ?

תשובה

המנגנון הוא מכני לחלוטין, ולכן אין בעיה, הן בפתיחה עם מפתח והן בשינוי הזיז. הדרך הפשוטה והרצויה ביותר היא שינוי הזיז לפני שבת, כך שהדלת לא תינעל כל השבת – בתנאי שהשכנים מסכימים לכך. אם השכנים אינם מסכימים, הדרך הפשוטה היא ששעון שבת יבטל את הנעילה של האינטרקום בזמנים קבועים, שיהיו ידועים רק לשכנים ולאורחיהם שומרי המצוות. כך יישאר הבניין סגור רוב רובו של הזמן, כפי דרישת השכנים, ואורחיהם של שומרי המצוות ייכנסו ללא בעיות מיוחדות. אם גם דרך זו אינה מקובלת על השכנים, על הדייר שומר המצוות שהזמין אורחים לביקור בשבת לחכות לאורחיו עם מפתח מחוץ לבניין.
כל זה בבתיים רגילים, שבהם אין רישום ממוחשב של כל פתיחה וסגירה. בעניין המצב במקומות אחרים, עיינו בתשובה לב. אין חובה להשאיר את הלשונית בחוץ, ואם השכנים מתנגדים יש אפילו איסור בכך. על כן ינהג כמבואר לעיל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה גדעון בן רחל רבקה רינה בת גרונה נתנה יוסף חילי בן רחל	ניר רפאל בן רחל ברכה חנן הראל הכהן בן דרורה מאירה בת אסתר חוה רָאנָה בת פִּיילָא בתוך שאר חולי עם ישראל	ישראל בן רבקה אריה יצחק בן גאולה מרים נטע בת מלכה אילנה בת עליה
---	---	--

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	---	--------------------------------	---	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי